

אדם ואדמה, אדמה ואדם פתוח לשבועות

רוב הישראלים גרים היום ברבי קומות, בניינים שמגרדים את השמיים אבל רחוקים מהאדמה. את האדמה אנחנו רואים לרוב רק בעציץ או בנשינול גאוגרפיק. איזה מקום תופסת האדמה בחיים שלנו כישראלים מודרניים? איפה אנחנו מחוברים לאדמה? האם הארץ היא רק נדל"ן בשבילנו, נכס שאפשר להפיק ממנו רווח, אקזיט עשוי עפר, או משהו שהיא גדול יותר? ואולי דווקא ההיחזקות בחומריות, בארציות, היא הסיבה לכל הקשיים שלנו? מתי החיבור שלנו לאדמה "תוקע" אותנו במקום ומתי הוא דווקא מה שמצמיח אותנו ומאפשר לנו לטפס למעלה? - בכל השאלות האלו עוסק לימוד פתוח שלפניכם. אז, קדימה, עם שתי רגליים על הקרקע, אנחנו ממריאים!

שחר אברהם - מושב שתולה

שחר עזרא - בית שאן

מאיה אלון - כפר תבור

פרידה אברגמוב - ימין אורד

זאביק זמין - רחובות

יעל גרדה - יקנעם עילית

אסף עמיר - קיבוץ סער

בת ציון כהן - חצור הגלילית

אוהד עומסי - קצרין

אלעד אמסילי - רמת ישי

הילה נג'אטי - מעלה אדומים

אביגיל בן טולילה - מושב תקומה

יצירת מרחב חיים יהודי ישראלי לאור מסורת הדורות

מצוות השמיטה / רמב"ם, הלכות שמיטה ויובל ד, כד-כה

מצות עשה להשמיט כל מה שתוציא הארץ בשביעית שנה (שמות כג, יא): "והשביעית תשמיטנה ונטשתה". וכל הנופל כרמו או סג שדהו בשביעית בטל מצות עשה. וכן אם אסף כל פרותיו לתוך ביתו. אלא יפקיר הכל ויד הכל שוין בכל מקום שנה (שמות כג, יא): "ואכלו אביני עמך". ויש לו להביא לתוך ביתו מעט פדור שמיטתו מן ההפקר. חמש פדי שמן חמשה עשר פדי יין. ואם הביא יתר מזה מתר.

מה הקשר בין השמיטה ובין נטישה? האם האדם חייב להיות מחובר לאדמה כדי להיות? כיצד הפקרת השדות מטייעת לאדם?

שמיטה כהרפיה / הדס ילינק

"הרפו ודעו כי אנכי אלהים" אומר דוד המלך בתהילים (מו, יא).

מהי הרפיה? ומה יש בה המביא את האדם לידיעת ה' ומה הקשר לשנת השמיטה הקרבה? - הרפיה היא תנועה בנפש המשחררת את האדם מאחיזתו במציאות ונותנת פתח להתרחשות חיצונית לפעול בעולמו. הרפיה היא ריחוק - על ידו מברר האדם את טיב הקשר בינו ובין מה שנאחז בו קודם. הרפיה היא לימוד - המברר את היחסים, מאזן, מכניס לפרופורציות, מאפשר להסתכל על התמונה בשלמותה. הרפיה היא התאמה - תיאום כוונות בין האדם-עולם-הקב"ה. הרפיה היא ענווה - על ידה האדם מבין שלא בהכרח הוא השולט על המציאות, יש כוח גדול יותר שהאדם חלק ממנו. הרפיה נוסכת ביטחון על פני המרפה - אולי כאשר מתפנה מקום בתוכנו, יש לקב"ה מקום להיכנס... וזה מקור הביטחון הכי ענק שהאדם מסוגל לחוש! שנת שמיטה כשמה כן היא מרגילה את האדם לשמוט-לשבות-להרפות. להזכיר לאדם "כי לי הארץ" וכאן המשמעות שהארץ שייכת לקב"ה, והאדם מופקד על הקרקע ואינו בעל רשות לבעול את הקרקע כרצונו. בשנת שמיטה - האדם "גולה" מעל אדמתו למשך שנה תמימה... פורש מענייניו היומיומיים לעניינים שבדרך כלל אין לו פנאי לעסוק בהם... לוקח צעד אחורה, מתבונן. השמיטה מעמידה בפנינו אתגר אישי ולאומי. כידוע השמיטה מתקיימת רק בארץ ישראל ורק כאשר רוב עם ישראל נמצא בארצו - מכאן הערך הלאומי-חברתי, ואני רוצה להוסיף - סביבתי. מה עניין שמיטה אצל סביבה? - הסביבה היא חלק בלתי נפרד מהאדם, ובכל מקום שהאדם נמצא - נמצא גם השפעה סביבתית כלשהי... האדם כפועל בעולם, מקיים את הציווי האלוקי בבראשית א, כח: "פרו ורבו ומלאו את הארץ וכבשוה, ורדו בדגת הים...", אך יחד עם זה את הציווי המקביל בבראשית ב, טו: "וינחם בגן העדן לעבדה ולשמרה". האדם מהלך על חבל דק בין הציוויים - בין הפיתוח ובין השימור... והנה באה השמיטה ומשאירה את האדם עם הציווי השני. על האדם לפנות מקום - להרפות, לשחרר את הארץ מעבודתו למשך שנה שלמה. לאדם החקלאי תובנות ושאלות רבות מציווי זה:

- מה תפקידי בעבודת האדמה?
- למי שייכת האדמה?
- מה משמעות השוויון בין האדם לכל חית השדה בתבואה?
- מה אני אמור לעשות בזמן שהתפנה לי?

נראה לי ששאלות אלו, ראוי שגם אנו נשאל את עצמנו... השנה הבאה מזמינה אותנו, גם רוב העם שאינו חקלאי, להרפות מאחיזתנו במציאות - באדמה שתחת לרגלינו, ולהתבונן ולברר מה תפקידנו, מה מקומנו, מה הגבולות שלנו... אנו מוזמנים להשקיע זמן במשפחה שלנו, בחברה שבה אנו חיים, ובסביבה המספקת לנו את צרכינו.

מדרש - תמונה

בעמוד האחורי ישנן 12 תמונות טבע (זוכות תחרות "יחד מוסיפים צבע לטבע" תשפ"ב). בחרו את התמונה שמסמלת את הקשר שלכם לאדמה. למה בחרתם בתמונה שבחרתם, ואיזה קשר בין אדם לאדמה היא מייצגת?

אדם מן האדמה / בראשית ב, ה-ז

"וְכָל שֵׁם הַשָּׂדֶה טָרֵם וְהָיָה בָאָרֶץ וְכָל עֵשֶׂב הַשָּׂדֶה טָרֵם וְצִמְחָה כִּי לֹא הִמְטִיר ה' אֶל-הָאִדָּם עַל הָאָרֶץ וְאָדָם אֵין לְעֹבֵד אֶת הָאֲדָמָה. וְאֵד יַעֲלֶה מִן הָאָרֶץ וְהִשָּׁקָה אֶת כָּל פְּנֵי הָאֲדָמָה. וַיֵּצֵר ה' אֶל-הָאִדָּם אֶת הָאָדָם עֹפֶר מִן הָאֲדָמָה וַיִּפֹּחַ בְּאַפִּיו נֶשְׁמַת חַיִּים וַיְהִי הָאָדָם לְנֶפֶשׁ חַיָּה."

מה הקשר בין האדם לאדמה לפי פסוקי בראשית? מה יחסי הגומלין בינינו ובין האדמה? למה נברא האדם דווקא מהאדמה? אם אתם הייתם צריכים לברוא את האדם, מאיפה בעולם הייתם לוקחים את העפר לבריאתו?

אגדה אורבנית / אורי אורבך

לארץ אורבניה, בין חניון לקניון, בין כביש חוצה לכביש עוקף, בין מסעף למחלף, הייתה פעם פיסת אדמה קטנה. ויהי הדבר לפלא. בארץ אורבניה, בינות לקניוני פאר ענקיים וכבישים תלת-מסלוליים, בין מדרכות משתלבות לבין כבישים עוקפים, מול מחלפי ענק ורמזורים תלולים, הייתה פעם פיסת אדמה קטנה. כן ילדים, פיסת אדמה חולית, שתי אמות אורכה שתי אמות רוחבה. עם נחיל נמלים הבונות את קינן, ונחילאלי המוצא מנוח לכף רגלו על התלולית, ואפילו כלב בית מותיר בו את רישומיו. ויהי הדבר לפלא.

פיסת אדמה שלמה בארץ שכולה אוטוסטרדות בטון, מסלולים מהירים ופקקים אדירים. קצת חול בארץ שבה האמונה השלטת הייתה הכבישים. האמנם?! עד מהרה פשטה השמועה, ומכל רחבי אורבניה נהרו אלפי אזרחים סקרנים לחזות בשכיית החמדה. "אתה רואה?" - אמר אב לבנו - "אומרים שדבר כזה יש מתחת לכל הכבישים שלנו". כיתות על מורותיהן באו למקום, מגרש חנייה דו-מפלסי הוכשר לא הרחק משם בין הקניון הסמוך לקניון הסמוך, קיוסקים ופיצריות התמקמו ממול, סוחרי דיסקיות פרשו את מרכולתם על הגשר האנכי שנבנה מול המדרגות הנעות. וגם שלט מאיר עיניים, חמישית אמה קומתו, הוצב במקום: "כאן מתוכנן ההיפרחול - מרכז טבע גדול עם תמונות של פרחי בר, נחלים, והקלטות נדירות של ציוץ ציפורים. ומעל לכל: ריבוע אדמה! בואו בהמוניכם, חנייה בשפע". מדריכים של חברות טיולים בחו"ל הסבירו למטיילים כיצד נוצר כתם החול המופלא. עניין של טעות תכנונית מדירה. המהנדס שתכנן את כביש האורך החוצה את אורבניה מתח בעיפרון קו דק מידי, ואילו לסוללי כביש הרוחב של המדינה נגמר בדיוק האספלט, כך שלמקימי מגדל המשרדים הענק לא נותר אלא להשלים עם קיומו של ריבוע האדמה המוזר.

"זה מוכיח שאיתי הטבע חזקים מכל כביש ומתכנית ידו של האדם", התלהבו

רואים רחוק רואים שקוף / מאיר בנאי

מילים: יענקל'ה רוטבליט | לחן: שמוליק קראוס

צר היה כל כך	אז דרכי אבדה	בערה בי אש
הייתי אז מוכרח	חיי היו חידה	יצאתי לבקש
לפרוש כנפיים ולעוף	צמא כמו הלך במדבר	ימים סערתי כסופה
אל מקום שבו	אל מילת אמת	שבתי אל ביתי
אולי כמו הר נבו	שכוח בה לתת	למצוא שאת איתי
רואים רחוק רואים שקוף.	לשאת פנים אל המחר.	עד בוא הדרך אל סופה.

בן אדם נעץ שתול על מים

שורש מבקש

בן אדם כסנה מול השמיים

בו בוטרת אש.

איפה אני על הרצף שבין שתול למנותק ?
ממה אני מרגיש/ה צורך לפרוש כנפיים ולעוף ?

מדרש-שיר

אדמה

מילים: אהוד מנור | לחן: יאיר קלינגר

אמא אדמה

מילים: יעקב רוטבליט | לחן: מיקי גבריאליוב

אדמה אני קשובה לקולך
אדמה תמיד ולאן שאלך
אדמה השביל בו אסע ושבילך, אמא אדמה
אדמה רגלי מהלכות יחפות, אדמה פניך
חמות ועוטפות
אדמה עיניים חומות בי צופות .
אמא אדמה .
הן באתי ממך מחיקך אדמה , ואת עתידה
לשכך אדמה .
את כל כאבי, את לילותי את ימי.
עולם ומלואו לך מודה אדמה ואנו עצי
השדה אדמה.
ממך ואלוין אם כל חי , אמצני.
אדמה נותנת פריה לכולם
אדמה טובה תמימה לעולם
אדמה למדי נא את בנך האדם אמא אדמה

היא תביט אלי טובה וחכמה
כמו בבן השב הביתה מן הדרך
תחבק אותי אליה בנשימה חמה
אמא אדמה.

היא תביט אותי אלי טובה וחכמה
היא שקטה כל כך וכמו תמיד סולחת
תחבק אותי אליה בנשימה חמה
אמא אדמה.

התבוננו בשני השירים הללו, שבשניהם מופיע הביטוי "אמא אדמה",
ונסו למצוא דווקא את ההבדלים שבניהם.

ולפעמים האדמה היא בוך...

מושג "תקרת הזכוכית" מבטא את חסמי ההתקדמות שיש לנשים בשוק העבודה אשר אינם נראים לעין. הטענה היא שבעוד שעל פניו נראה כי נשים בשוק העבודה יכולות להתקדם בהירארכיה הניהולית בדיוק כמו גברים, בפועל קיימים חסמים אשר מונעים מנשים את ההתקדמות הזו (למשל: אפליית נשים שמתבטאת בכך שהן אינן מקודמות בשל החשש של המעסיק שהיותן אימהות תפגע במחויבותן לעבודה). מושג "רצפת הבוץ" התפתח מתוך ההבנה שנשים רבות אינן מצליחות להתקרב למוקדים של ניהול ולרכוש כוח והשפעה, בשל הקושי להתנתק מ"רצפת הבוץ" שבה הן נמצאות.

מתי האדמה עוזרת לנו לצמוח ומתי היא מעכבת אותנו? ואיך מתחברות הציפיות שלנו לתיאוריית רצפת הבוץ?

